

VILADECANS
DESAPAREGUT

Xavier Calderé i Manuel Luengo

VILADECANS DESAPAREGUT

Viladecans
som poble, soc ciutat.

 viladecans.cat

VILADECANS DESAPAREGUT

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer 2020

© dels textos: Xavier Calderé Bel

© dels textos: Manuel Luengo Carrasco

© del pròleg: Jaume Lligadas Vendrell

© de la selecció d'imatges: Xavier Calderé i Manuel Luengo

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Viladecans
Arxiu Municipal de Viladecans

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

Esteve Garrell Serrano

Fotografia de portada:

L. Roisin (Ed.) / Fons Família Bonich-Juan

Fotografia de la portadella:

Joan Estorch / AFCEC

Fotografia dels autors:

Luis Miguel Narbona Reina

Acrònims:

AMVA (Arxiu Municipal de Viladecans)
AFCEC (Arxiu Fotogràfic del Centre
Excursionista de Catalunya)
ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic
de Catalunya)

ISBN 978-84-17432-67-6

DL B-6219-2020

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Aquells records del passat

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

Un passeig pel record del paisatge i el passat de la ciutat

Pàg. 14

CARRERS DEL BARRI ANTIC

Entre can Modolell i la Torre del Baró

Pàg. 109

BARRIS I RAVALS DE VILADECANS

Més enllà del centre del poble

Pàg. 137

DE MARINA A MONTBAIG

Indrets i edificis destacats del nostre terme

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

AQUELLS RECORDS DEL PASSAT

Jaume Lligadas Vendrell, estudiós de Viladecans

Són les cinc de la tarda d'un dia qual-sevol d'ara fa poc més de cinquanta anys. És l'hora de sortida del col·legi Modolell, a la masia de La Parellada. El Mallorquí, *l'urbano*, ens ajuda a travessar la Carretera. Passo per davant de l'Ocaso i arrenco a córrer cap amunt fins al parc infantil, sempre vigilant de no perdre el parell de truques que duc a la butxaca de la bata. Després d'escola va la mar de bé una mica d'esbarjo en el gronxador. En acabat, navego una estona amb el vaixell de rajola blanca. Un glop d'aigua de la font i cap a cal Magí a comprar una pega dolça amb els deu cèntims que m'he trobat pel

terra aquest migdia. A la Raval, mossèn Ramon Saborit passeja amunt i avall de l'atri tot llegint un llibre de tapes negres i, mentrestant, el Pepe de cal Conrado fa rodolar pel mig del carrer una bota de vi fins al magatzem que té al capdavant del carrer de la Muntanya. Carrer amunt, em quedo una estona embadalit veient com l'esmolet fa la seva feina aturat al davant de la torre del senyor Deu. Tot seguit, enfilo l'últim tram de carrer imaginant-me assegut en un pedrís de l'eixida berenant un pa amb xocolata que m'haurà preparat la mama. Quines ganes que tinc d'arribar a casa!

Aquest relat descriu un conjunt de vivències que m'han quedat gravades a la memòria. Si això ho poguéssim transformar en imatges de ben segur que passarien

a formar part d'aquest entranyable *Viladecans desaparegut* que ens han preparat amb molt d'encert Xavier Calderé i Manuel Luengo. Una magnífica col·lecció de fotografies que ens evoquen aquells espais del nostre estimat Viladecans que l'inexorable pas del temps ha abocat a la desaparició.

Us convido a fer una mirada pausada d'aquest llibre. Assaboriu les imatges d'una en una sense descuidar-vos del text. Observeu-ne els petits detalls, submergiu-vos en el passat, recordeu, gaudiu i, els més joves, si us ve de gust, aprofiteu l'avinentsa per comparar amb ulls crítics imaginant-vos com desitgeu el Viladecans que de mica en mica es va obrint pas cap al futur.

J. BATLLE / FONS ROSA VILÀ I VENDRELL

Introducció

UN PASSEIG PEL RECORD DEL PAISATGE I EL PASSAT DE LA CIUTAT

Xavier Calderé i Manuel Luengo, arxivers i historiadors

El 1920 Viladecans era un poble encara modest. Disposava d'un veïnat de poc més de 1.200 habitants dedicats, majoritàriament, a tasques agràries i menestrals. El seu nucli urbà el conformaven pocs carrers, on trobaríem unes 300 cases, totes situades a l'actual Barri Antic de la nostra ciutat. Hi havia també un seguit de masos i cases dispersos pel terme: tots testimonis de la nostra llarga història com a lloc de poblament, així com de l'esforç i sacrifici de tantes famílies pageses per domesticar un medi esquerp.

No obstant, és justament durant la tercera dècada del segle xx quan Viladecans va poder fer el seu primer gran

salt endavant des del punt de vista urbanístic, demogràfic i social, amb transformacions significatives que es farien notar durant les dècades següents: s'implantaria una agricultura de regadiu de tipus comercial i començarien a aparèixer les primeres naus de l'encara tímida activitat industrial. Va ser l'any 1919 quan l'industrial Fàbregas Jorba va engegar la seva fàbrica tèxtil al carrer del Sol; l'any 1926, ho faria també la desapareguda fàbrica del Llevat, i, finalment, l'any 1930, la fàbrica Roca començaria a construir naus per fabricar porcellana sanitària en el nostre municipi.

Les transformacions econòmiques que experimentava la vila aleshores –comunes amb les d'altres municipis veïns– es deixaven veure també en un augment de la

L. ROISIN (ED.) / FONS FAMILIA SOLDEVILA-COSP

ESGLÉSIA DE SANT JOAN

A la pàgina anterior, l'església de Sant Joan, cap a la dècada del 1920. Descobrim la façana del temple amb la rectoria a la dreta i el campanar a l'esquerra, al contrari que passa amb l'edifici actual.

TORRE-ROJA

En aquesta pàgina, la Torre-roja, a la segona dècada del segle xx. Notem l'afegit residencial de la part de ponent, ja modificat en estil neogòtic. No obstant, encara es mantenia la masia que hi havia a la part de llevant.

AUTOR DESCONEGUT / Fons PERE MUT I MUT

població i, en conseqüència, en canvis urbanístics destacats. Atrets per les oportunitats de feina, arribaria un bon contingent de nousvinguts. Havien treballat de jornalers en el poble d'origen i esdevindrien també jornalers en el Viladecans on viurien a partir d'ara. Acabaven d'arribar i viurien de lloguer; un cop estalviats els primers diners es decidiren a comprar una parcel·la per fer-se després una senzilla casa de planta baixa en nous llocs de poblament que esdevindrien nous ravals o barriades separades del poble preexistent: naixeria el barri de Sales, apareixerien cases a la Vinya Gran –a tocar de l'actual carrer de Prat de la Riba– o habitatges en el nou raval dels Màrtirs de 1714, origen del que dècades més tard s'anomenaria *Montserratina*. En paral·lel, el Barri Antic s'eixamplaria i alguns dels seus carrers serien els vectors del creixement urbanístic d'un poble més gran, més dinàmic: carrer de la Muntanya, carrer de Sant Marià, carrer del Sol, actual carrer de Jaume Abril, carrer de la riera de Sant Climent –l'actual rambla de Modolell– o la mateixa carretera de Barcelona.

Acabada la Guerra Civil i passada la fase fosca de la postguerra, Viladecans continuaria amb les transformacions econòmiques, demogràfiques, urbanístiques i socials, cada cop més ràpides entre 1960 i 1970; canvis que contrastaven amb la rigidesa mostrada pel poder cultural i polític emanat des de la dictadura franquista o l'Església. Gran part dels nousvinguts d'aquella època no gaudirien de les mínimes condicions de vida o de treball; tampoc els nous barris tindrien el condicionament mínim indispensable: caldrien lluites veïnals i més reivindicacions socials i polítiques tot cercant la democràcia i la igualtat.

Amb tot, l'any 1970, Viladecans assoliria la xifra de 24.500 veïns i vint anys després poc hi faltaria per arribar als 50.000; és a dir, ja es podia considerar una ciutat des del punt de vista demogràfic. Serveixi aquest recull d'imatges com a record dels paisatges i passat viscuts durant el procés en què, al llarg del segle xx, Viladecans va deixar, en molts aspectes, de ser un poble per esdevenir la ciutat que som avui.

PANORÀMICA DE VILADECANS

El poble, captat des de la Torre-roja, cap al 1918. S'hi veu des de la Carretera fins a les darreres cases de l'actual rambla, del carrer de la Muntanya i de Sant Marià. Entre els edificis més emblemàtics podem situar, a l'esquerra, la torre de can Modolell o la façana de la Torre del Baró. Més al centre, l'era de can Sala, ca n'Oriol, l'església de Sant Joan o cal Bruguera. A la dreta, la masia de can Borull. En primer pla, la llera de la riera de Sant Climent, divisòria antiga de les jurisdiccions de Viladecans i la Quadra Burgesa.

AUTOR DESCONEGUT / FONS CASIMIRO MOLINS I PUIG

CARRERS DEL BARRI ANTIC

Entre can Modolell i la Torre del Baró

El primer esment documental del nostre nom de lloc és de l'any 1011. Ara bé, és al 1148 quan hom pot trobar la primera menció expressa del nom de la ciutat: vila de Cans. És llavors quan trobaríem unes poques cases situades a l'eix que conformaria la Torre del Baró, situada estratègicament al peu del camí ral de Barcelona i veritable centre de poder del Viladecans medieval. Allà s'originaria la plaça de la Vila i l'actual carrer Major; també des d'aquest punt menaven tot un seguit de camins secundaris que conduïen fins als pobles veïns o les masies del terme: cal destacar el camí de les Canals, per on passa l'actual traçat del carrer de Jaume Abril.

Caldrà esperar, però, fins a mitjans del segle XIX perquè Viladecans pogués prendre consciència de la seva trama urbana, moment en què va passar a anomenar aquells camins amb el nom de molts dels carrers que avui conformen el Barri Antic. Aleshores, el poble s'acabava, per la seva part nord, en el carrer del Raval, *la Raval*, lloc on encara avui està emplaçada l'església de Sant Joan.